

Perusopetukseen valmistavan opetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (valmistavan opetuksen lisäopetus, äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät) muutokset

[Lausunto - Lausuntopalvelu](#)

1.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet

Palautetta ja muutosehdotuksia perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksiin

Espoon kaupunki pitää tarpeellisena, että valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet päivitetään nykyistä laajemmin. Ne poikkeavat kauttaaltaan muista opetussuunnitelman perusteista sekä tyyliltään että rakenteeltaan. Ensinnäkin paikallisesti päätettävät asiat tulisi koota selkeästi kunkin luvun loppuun, lakiviittaukset siirtää alaviitteiksi ja tekstin taso nostaa valtakunnallisen normin tasoiseksi. Toiseksi niissä kohdissa, joissa valmistava opetus ei eroa esi- tai perusopetuksesta (esim. Opiskeluhuolto), tulisi luopua erillisistä kuvauksista ja viitata suoraan em. opetusmuotojen opetussuunnitelman perusteisiin. Kolmanneksi on tärkeää erottaa opettajan pedagogista työtä ohjaavat osiot selkeästi opetuksen järjestäjän tehtäviä koskevista osioista. Näillä muutoksilla voidaan vähentää tulkinnanvaraisuutta ja tukea sekä opetuksen järjestämistä että opettajan työtä.

Opetussuunnitelman perusteisiin tulisi myös nykyistä selkeämmin määritellä, kenelle valmistava opetus on lakimuutoksen jälkeen tarkoitettu ja mitkä ovat sen tavoitteet. Epäselvyyttä aiheuttaa erityisesti viittaukset lisäopetukseen, joka ei kuulu valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräysten alle. Selkeä rajausta edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja vähentää opetuksen järjestäjän oppilaskohtaista selvittelytyötä.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyt tavoitteet maahanmuuttajille järjestettävästä valmistavasta opetuksesta eivät painotu riittävästi perusteluonnoksessa. Esimerkiksi oppilaan yhteisöön ja ryhmään liittymisen sekä kulttuurikasvatuksen tulisi saada suurempi rooli kielen oppimisen rinnalla.

Espoo esittää, että opetussuunnitelman perustetekstissä tulisi kuvata selkeämmin kehittyvän kielitaidon asteikon mukainen tavoitetaso perusopetukseen valmistavalle opetukselle. Nykyinen muotoilu on vaikeaselkoinen, eikä se tarjoa riittävästi tukea opetuksen järjestäjille tavoitteiden tulkintaan ja käytännön toteutukseen. Lisäksi Espoo toivoo, että perustetekstissä selvennetään, ovatko valmistavan opetuksen tavoitteet laajentuneet tämänhetkisestä normista, ja mikäli näin on, muutosten laajuus ja vaikutukset tulisi tuoda näkyvästi esiin opetuksenjärjestäjille.

Esiopetuksessa annettavan valmistavan opetuksen rooli on perusteluonnoksessa epäselvä. Esimerkiksi oppilaan arviointia koskevat määräykset eivät vastaa esiopetuksen opetussuunnitelman periaatteita, joissa arviointi kohdistuu toimintaan, ei lapseen. Luonnos tulisi käydä kokonaisuudessaan läpi esiopetuksen näkökulmasta ja muokata siten, että määräysten toteuttaminen on mahdollista myös esiopetuksen kontekstissa.

Koska jokaiselle oppilaalle laaditaan valmistavassa opetuksessa henkilökohtainen opinto-ohjelma, ei perustetekstissä ole tarpeen korostaa opetuksen eriyttämistä nykyisessä laajuudessa. Myös perusteluonnoksen taustoittavaa osiota voidaan tiivistää selvästi.

2.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus (luku 5.4.4)

Palaute kuvausten riittävydestä ja mahdolliset muutokset/täydennykset paikallisen opetussuunnitelmatyön näkökulmasta:

Luvun johdanto

Espoon mielestä valmistavan lisäopetus tulee kohdentaa oppilaisiin, jotka sitä eniten tarvitsevat. Näitä olisivat oppilaat, joiden luku- ja kirjoitustaito ei vastaa ikätasoisien oppilaan taitoja, joilla on puutteellinen koulunkäyntitausta tai yläkouluiässä maahan tulleet. Opetuksen tarve tulee arvioida erikseen jokaisen oppilaan tilanteen ja tarpeiden perusteella.

Espoon näkemyksen mukaan opetussuunnitelman perusteissa tulee kuvata selkeästi, kenelle perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus on tarkoitettu ja mitkä ovat sen keskeiset tavoitteet. Hallituksen esityksessä nämä on määritelty kattavasti, ja Espoo toivoo, että vastaava selkeys ja tarkkuus sisällytetään myös opetussuunnitelman perusteisiin.

Vastaavasti Espoo korostaa, että myös peruskielitaidon määrittely, joka sisältyy hallituksen esitykseen, tulee esittää opetussuunnitelman perusteissa selkeästi ja yksiselitteisesti. Tämä tukee yhtenäistä tulkintaa ja varmistaa, että opetuksen järjestäjillä on riittävät edellytykset toteuttaa muutokset johdonmukaisesti.

Lisäksi opetussuunnitelman perusteissa tulee tarkentaa, koskeeko valmistavan lisäopetus kaikkia oppiaineita vai määrittelläänkö lisäopetukseen kuuluvat oppiaineet jokainen erikseen. Tarkennusta vaatii myös se, mitä selkeää hyötyä lisäopetuksesta on oppilaan oppimiselle ja koulunkäynnille. Epäselväksi jää myös, mikä on valmistavan opetuksen lisäopetuksen suhde ryhmäkohtaisena tukimuotona annettavaan oppimiskielen tukiopetukseen. Tämä tulee avata nykyistä selvemmin.

Johdantoon olisi syytä lisätä myös vahvemmin näkökulmat inklusiivisuuden periaatteista, lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä yhteisöön ja ryhmään kuulumisen merkityksestä.

Opetuksen tavoitteet ja sisältö

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2015) sanotaan opetuksen pääpainon olevan suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa ja opetuksen tavoitteena olevan kehittyvä alkeiskielitaito. Kuitenkin ehdotuksen mukaan valmistavan opetuksen lisäopetukseen siirtyvien oppilaiden peruskielitaito opetuskielessä on pääasiassa vielä kehittyvän alkeiskielitaidon vaiheessa. Nämä ovat ristiriidassa keskenään. Jos lisäopetukseen siirtyvien oppilaiden peruskielitaito on kehittyvä alkeiskielitaito, koskisi lisäopetus suurta osaa valmistavan opetuksen päättäviä oppilaita. Tätä tulee tarkentaa.

Opetukseen ohjaaminen ja opetuksen järjestäminen

On tärkeää, että oppilaan valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarvetta arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Tarvittaessa on voitava konsultoida erityisopettajaa tai suomi/ruotsi toisena kielenä opettajaa arvioitaessa oppilaan tuen tarvetta ja lisäopetuksen hyödyllisyyttä oppilaalle. Arvioinnin tulee kohdistua opetuskielen peruskielitaitoon ja eri oppiaineiden tiedonalojen kielen hallintaan. Tärkeä kuvata mitkä ovat tavoitteet ja mitä arvioidaan.

Yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien, oppilaan ja huoltajien kanssa keskustellaan lisäopetuksen tarpeesta ja tavoitteista sekä laaditaan suunnitelma opetuksen tavoitteista ja toteuttamisesta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetussuunnitelman perusteet

Suomi/Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Palautetta ja muutosehdotuksia S2-opetussuunnitelman perusteiden osittaiseen muutokseen

Espoon kaupunki toivoo, että oppimäärän lähtökohtaa kuvataan nykyistä selkeämmin siten, että se korostaa inklusiivisen osallistumisen ja kouluyhteisöön kuulumisen periaatteita. Kouluyhteisö voi olla monikielinen ja monikulttuurinen, eikä suomen- tai ruotsinkielinen ympäristö ole kaikissa tapauksissa itsestään selvä tai riittävä lähtökohta oppimäärän määrittelylle.

Espoon näkemyksen mukaan S2-oppimäärän opetukseen osallistumisen perusteita ja valintakäytänteitä tulee täsmentää niin, että ne ovat selkeitä ja yhdenmukaisia koko maassa. Kriteerien tulee olla valtakunnallisesti määriteltyjä ja johdonmukaisesti sovellettavia. Oppimäärä tulisi kohdentaa vain niille oppijoille, joilla on merkittäviä haasteita selviytyä S1-oppimäärästä ja joille S2-oppimäärä tarjoaa aidosti oppimista edistävän vaihtoehdon. Erityisen tärkeää on, että oppimäärän valinta perustuu ammattilaisten arvioon oppilaan kielitaidosta ja oppimisedellytyksistä, ei huoltajien valintaan. Koulutulokkaiden osalta Espoo katsoo, että kaikkien Suomessa syntyneiden vieraskielisten oppijoiden tulisi aloittaa koulupolkunsa S1-oppimäärässä.

Yhtenä vaihtoehtona Espoo esittää, että S2-oppimäärä olisi määräaikainen ja sen kesto olisi enintään 6 vuotta. Tällöinkin kielitaidon kehittymistä tulisi seurata säännöllisin tarkastuspistein.

Kielitaidon arvioinnissa on tärkeää kyetä erottamaan mahdolliset muut oppimisen haasteet. Oppilaan koulunkäyntiä ja oppimista tulee tukea riittävästi muilla pedagogisilla ja oppilashuollollisilla keinoilla, jotta oppimäärän valinta ei korvaa muuta tarvittavaa tukea.

Oppimäärästä toiseen siirtymisestä tulee siis olla luonnokseen verrattuna paljon selkeämpi valtakunnallinen ohjaus oppilaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

Suomen/Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Palautetta ja muutosehdotuksia S1-opetussuunnitelman perusteiden osittaiseen muutokseen

Espoon mielestä oikea paikka kuvaukselle eri oppimääriä opettavien opettajien yhteistyöstä olisi luvussa Äidinkieli ja kirjallisuus - Oppiaineen tehtävä, ei erikseen molempien oppimäärien erityinen tehtävä -otsikoiden alla. Kaikissa kunnissa ei järjestetä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän opetusta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 10

Palautetta ja muutosehdotuksia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 10 muutoksiin

Espoo toivoo, että luvun 10.4 sisältö ja tarkoituksenmukaisuus pohdittaisiin uudelleen. Luvussa kerrataan tällä hetkellä lainsäädäntötaustoja ja esimerkiksi S2-oppimäärää koskevan luvun sisältöjä. Myös tämän luvun tekstin taso tulisi nostaa valtakunnallisen normin tasoiseksi. Espoo katsoo, että termin ”maahanmuuttotustainen oppilas” ja ”monikielinen oppilas” merkityksiä ja tarkoituksenmukaista käyttöä tulisi pohtia ja tarkentaa eri yhteyksissä.

Paikallisesti päätettävissä asioissa pyydetään opetussuunnitelmassa päättämään ja kuvaamaan,

”käytetäänkö maahanmuuttotautaisen oppilaan oppimisen tukena suunnitelmaa opintoja varten”. Opetussuunnitelman perusteiden luvussa 10 on seuraava kohta päivittämättä oppimisen tuen uudistuksen mukaiseksi: ”Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan osiossa ”Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana”.”

Muita näkemyksiä ja kehittämis ehdotuksia

Muita näkemyksiä ja kehittämis ehdotuksia S1- ja S2-oppimäärien ja luvun 10 perusteluonnoksista

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen tulisi olla lähtökohtana kaiken opetuksen suunnittelussa ja järjestämisessä. Tämä ei tule näissä perusteluonnoksissa riittävästi esiin.

Espoon kaupunki haluaa tuoda esiin vakavan huolen lausuntopyyntöjen aikataulutuksesta, joka ei mahdollista asian riittävää käsittelyä esimerkiksi asiantuntijaopettajien kanssa. Lausuntopyyntöjen ajoittaminen koulujen loma-aikoihin heikentää osallisuutta entisestään ja rajaa asiantuntijuuden hyödyntämistä. Muutosten onnistunut toimeenpano edellyttää laaja-alaista osallistumista jo valmistelun alkuvaiheessa. Tämä korostuu erityisesti suurissa organisaatioissa, joissa muutos vaatii monien eri toimijoiden sitoutumista ja yhteistä ymmärrystä. Vaihtoehtoisesti perusteluonnosten valmisteluvaiheessa tulisi sisällöllisistä muutoksista tiedottaa nykyistä kattavammin ja aikaisemmin, jotta opetuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus muodostaa näkemyksensä eri näkökulmista ja valmistautua lausuntojen antamiseen huolellisesti.

Lausunnon tiivistelmä

Tiivistelmä lausunnon keskeisistä sisällöistä

Espoo katsoo, että valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet tulee uudistaa selkeämmiksi ja yhdenmukaisemmiksi muun opetussuunnitelmakokonaisuuden kanssa. Tekstissä tulee määritellä tarkasti valmistavan opetuksen kohderyhmä, tavoitteet ja kielitaidon tavoitetaso, huomioida esiopetuksen erityispiirteet sekä korostaa yhteisöön kuulumisen ja kulttuurikasvatuksen merkitystä. Lisäksi Espoo toivoo, että paikallisesti päätettävät asiat, lakiviittaukset ja pedagogiset sekä järjestämiseen liittyvät vastuut erotetaan selkeästi toisistaan, jotta tulkinnanvaraisuus vähenee ja toimeenpano helpottuu.

Espoo katsoo, että valmistavan opetuksen lisäopetus tulee kohdentaa oppilaisiin, joilla on suurin tarve – kuten puutteellinen luku- ja kirjoitustaito, katkonainen koulutausta tai maahanmuutto yläkouluiässä. Opetussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata selkeästi kohderyhmä, tavoitteet ja peruskielitaidon määrittely, jotta opetuksen järjestäminen on johdonmukaista. Lisäksi tulee täsmentää, mitä oppiaineita lisäopetus koskee, miten se eroaa oppimiskielen tukiopetuksesta ja mitä hyötyä sillä on oppilaan oppimiselle.

Espoo korostaa, että S2-oppimäärän lähtökohtaa tulee kuvata selkeämmin siten, että se huomioi inklusiivisen osallistumisen sekä kouluyhteisöön kuulumisen merkityksen monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä. Oppimäärän valintaperusteet ja käytännöt tulee määritellä valtakunnallisesti, johdonmukaisesti ja ammattilaisten arvioon perustuen, ei huoltajien toiveisiin. S2-oppimäärä tulisi kohdentaa vain oppijoille, joilla on merkittäviä haasteita S1-oppimäärässä, ja sen kesto voisi olla enintään kuusi vuotta säännöllisin kielitaidon tarkastuspistein. Lisäksi kielitaidon arvioinnissa on tärkeää erottaa muut oppimisen haasteet ja varmistaa riittävä tuki muilla

keinoin. Oppimäärien välillä siirtymiseen tarvitaan nykyistä selkeämpi valtakunnallinen ohjaus oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.